

KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER

20 Eylül 2024

Merkezi yönetim bütçe uygulama sonuçları ve bununla ilintili olarak merkezi yönetim borç stoku verileri ile cari işlemler hesabı ve bununla ilintili olarak Türkiye dış borcu verilerine aşağıda yer verilmiştir.

1) Merkezi Yönetim Bütçesi 973 Milyar TL Açık Verdi:

Bütçe Dengesi:

Ocak-Ağustos/2024 döneminde Bütçe Giderleri geçen yılın aynı dönemine göre %84 oranında artarak 6.226 milyar TL, Bütçe Gelirleri %75 oranında artarak 5.253 milyar TL olarak gerçekleşti.¹

Geçen yılın aynı döneminde 383 milyar TL açık veren Merkezi Yönetim Bütçesi, bu dönemde 973 milyar TL açık verdi.

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri			Değişim %
(Milyon TL)	2023 Ocak-Ağustos	2024 Ocak-Ağustos	
BÜTÇE GİDERLERİ	3.382.103	6.226.569	84,1
Personel Giderleri	826.534	1.761.532	113,1
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	119.660	216.109	80,6
Mal ve Hizmet Alımları	232.056	386.212	66,4
Cari Transferler	1.412.053	2.407.752	70,5
Sermaye Giderleri	199.227	448.596	125,2
Sermaye Transferleri	100.484	45.555	-54,7
Borç Verme	91.988	196.804	113,9
Faiz Giderleri	400.100	764.008	91,0
BÜTÇE GELİRLERİ	2.998.719	5.253.015	75,2
Vergi Gelirleri	2.595.811	4.401.815	69,6
Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	97.834	92.205	-5,8
Özel Gelir. Al. Bağış ve Yard.	17.544	92.103	425,0
Faizler, Paylar ve Cezalar	208.608	504.721	141,9
Sermaye Gelirleri	8.443	13.247	56,9
Alacaklardan Tahsilat	4.079	7.537	84,7
Özel Büt. İdarel. Öz Gelirleri	48.797	110.105	125,6
Düz. ve Denet. Kurum. Gelir.	17.602	31.282	77,7
BÜTÇE DENGESİ	-383.384	-973.554	-153,9

Giderler:

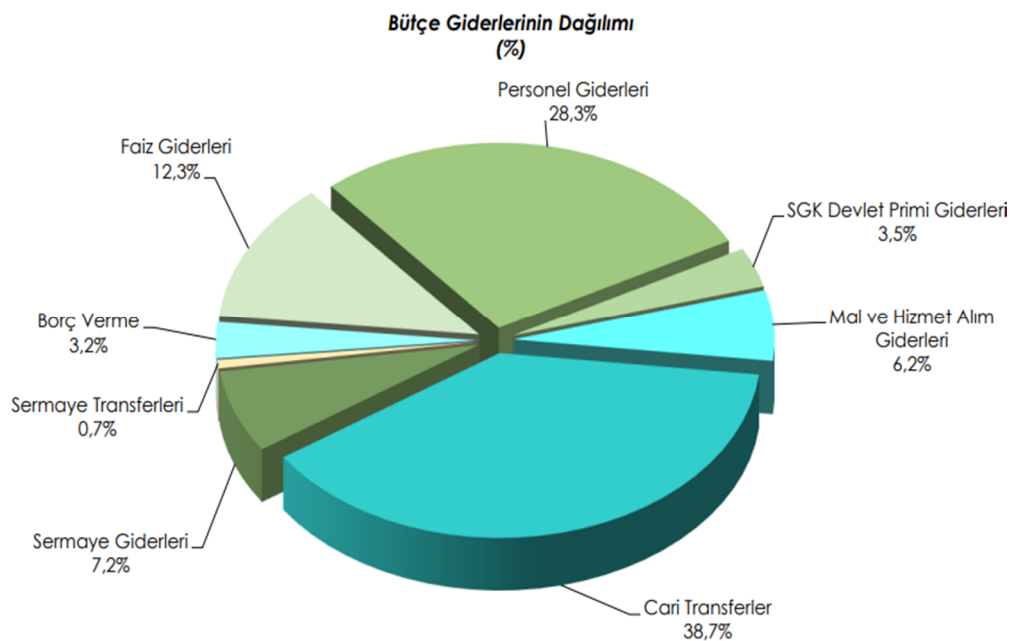
¹ <https://hmb.gov.tr/bumko-aylik-butce-uygulama-sonuclari>

Bu dönemde Faiz Hariç Giderler %83 oranında artarken, faiz giderleri %91 oranında artarak 764 milyar TL olarak gerçekleşti.

Bütçe Giderleri içinde en yüksek artış %415 oranı ile Cari Transferler-c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yapılan Trans.-Diğer kaleminde gerçekleşmiştir.

	Gider Türü (Milyon TL)	2023 Ocak-Ağustos	2024 Ocak-Ağustos	Artış %
1	4. Cari Transferler - c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yapılan Trans.- Diğer	18.058	93.087	415,5
2	4. Cari Transferler - a) Görevi Giderl.- Ziraat Ban.- Tarımsal Üreticilere Kredi Faiz Dest.	10.628	44.624	319,9
3	4. Cari Transferler -f) Hane Halk. Yap. Diğ. Trans.- Sanayi ve Teknoloji B. Teşvik Ödemeleri	3.797	13.389	252,6
4	4. Cari Transferler - b) Hazine Yardımları-Sağ., Emek. ve Sos. Yard. Gid.-SSK 5 Puan İndirimi	52.880	173.439	228,0
5	4.Cari Transferler -e)Tarımsal Destekleme Öd. - Fark Ödemesi Destekleme Hizmetleri	7.294	22.640	210,4
6	5. Sermaye Giderleri-Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırması	10.388	25.959	149,9
7	4.Cari Transferler -i) Gelirden Ayrılan Paylar- Fon Payları -SYDTF	16.291	40.432	148,2
8	4.Cari Transferler -b) Hazine Yardımları- Diğer Hazine Yardımları - DFİF (İhracat Desteği)	5.691	13.949	145,1
9	5. Sermaye Giderleri-Gayrimenkul Sermaye ve Üretim Giderleri	150.696	361.214	139,7
10	7. Borç VermeYurtiçi Borç Verme- Diğer	14.854	34.385	131,5

Bütçe Giderlerinin ana gider kalemleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

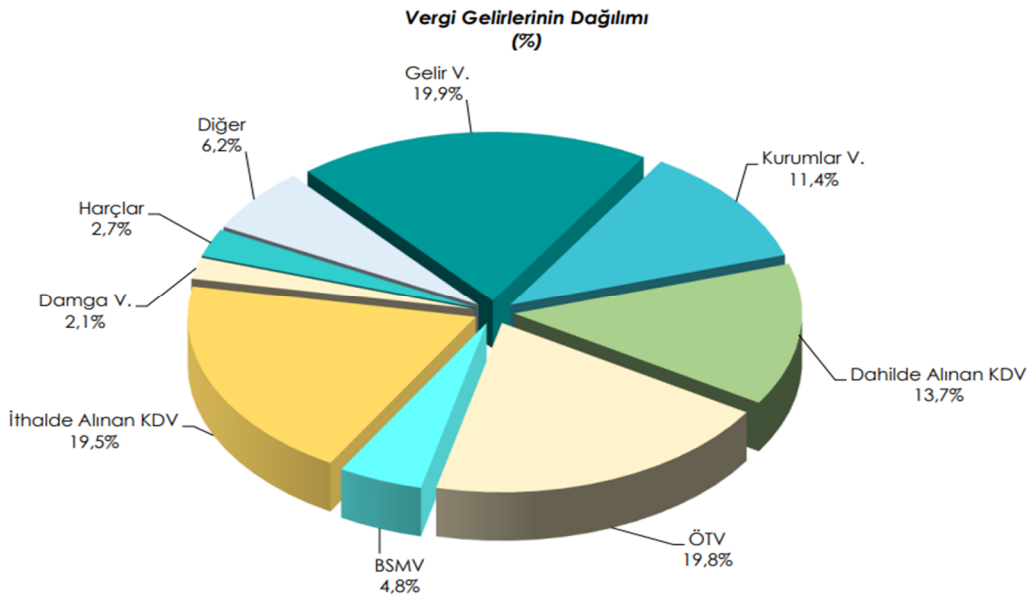
Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip ana gider kalemi %38 oranı ile **Cari Transferler**, ikinci sırada % 28 oranı ile **Personel Giderleri**, üçüncü sırada %12 oranı ile **Faiz Giderleridir**.

Bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip cari transferler kalemi içinde başlıca; **Hazine Yardımları** (İşsizlik Sigorta Fonu, Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri, DFİF, Diğer) 1.128 milyar TL, **Gelirden Ayrılan Paylar** (mahalli idareler, fonlar) 642 milyar TL ve **Görevlendirme Giderleri** (KİT, Halk Bankası Esnaf Kredi Faiz Desteği, Ziraat Bankası tarımsal kredi faiz desteği)) 230 milyar TL yer almaktadır.

Gelirler:

Bu dönemde vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %69 oranında artarken, vergi dışı gelirler %110 oranında artış göstermiştir.

Vergi gelirlerinin vergi türleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde vergi gelirleri içinde en yüksek paya sahip vergi türü %19.8 oranı ile **Özel Tüketim Vergisidir**.

Bu dönemde vergi türleri içinde en yüksek artış Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde %183 oranında gerçekleşmiştir.

2) Merkezi Yönetim Borcu 8.338 Milyar TL Olarak Gerçekleşti:

Ağustos/2024 Ayı itibariyle Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku 8.338 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 4.191 milyar TL'si İç Borç Stoku, 4.147 milyar TL'si ise Dış Borç Stoku'dur.²

Borç Stoku önceki yıl sonuna göre 1.602 milyar TL artış göstermiştir. Bunun 982 milyar TL'si iç borç stoku artışı, 620 milyar TL'si ise dış borç stok artışından kaynaklanmıştır.

Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku

² <https://hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

(Milyon TL)	Hazine Bonosu (I)	Devlet Tahvili	Ulus. Tahvil	Toplam Tahvil (II)	Kredi (III)	İç Borç Stoku	Dış Borç Stoku	Toplam Stok (I+II+III)
2010	9.525	343.317	68.641	411.957	52.664	352.841	121.305	474.146
2011	0	368.778	88.308	457.087	61.983	368.778	150.291	519.070
2012	3.684	382.858	91.726	474.584	54.633	386.542	146.359	532.901
2013	0	403.007	119.007	522.014	64.179	403.007	183.186	586.193
2014	0	414.649	135.161	549.809	62.708	414.649	197.869	612.517
2015	0	440.124	167.345	607.469	70.777	440.124	238.122	678.246
2016	1.025	467.620	211.386	679.006	79.921	468.644	291.307	759.952
2017	974	534.473	252.318	786.791	88.729	535.448	341.047	876.494
2018	5.495	580.647	364.914	945.561	116.059	586.142	480.973	1.067.115
2019	15.483	739.569	451.224	1.190.794	122.559	755.052	573.784	1.328.836
2020	0	1.060.354	592.959	1.653.312	158.799	1.060.354	751.758	1.812.111
2021	9.920	1.311.270	1.087.334	2.398.604	339.295	1.321.189	1.426.629	2.747.819
2022	18.896	1.886.435	1.644.901	3.531.336	485.209	1.905.331	2.130.110	4.035.441
2023	1.251	3.208.001	2.717.554	5.925.555	809.784	3.209.252	3.527.338	6.736.560
2024/7	34.812	3.982.804	3.188.737	7.171.541	899.654	4.017.617	4.088.390	8.106.007
2024/8	34.812	4.156.655	3.207.177	7.363.832	940.171	4.191.467	4.147.348	8.338.815

3) Cari İşlemler Hesabı Ocak-Temmuz 2024 Döneminde 16 milyar Dolar Açık Verdi:

TCMB Ödemeler Dengesi Temmuz-2024 Ayı istatistiklerine göre ödemeler dengesi ana kalemlerinde ve bunların önemli alt kalemlerindeki gelişmeler aşağıdaki gibidir. ³

➤ Cari işlemler hesabında Ocak-Temmuz döneminde 16 milyar Dolar açık:

- ✓ Bu dönemde İhracat geçen yılın aynı dönemine göre %3 oranında artarak 145 milyar Dolar, ithalat %10 oranında azalarak 181 milyar Dolar, dış ticaret açığı %42 oranında azalarak 35 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Bu dönemde Hizmet gelirleri %9 oranında artarak 59 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Temmuz-2024 ayında cari işlemler hesabı aylık bazda 566 milyon Dolar fazla verdi. Geçen yılın aynı ayında 5,3 milyar Dolar açık vermişti.
- ✓ TÜİK ve Ticaret Bakanlığı GTS verilerine göre;⁴ ihracat 2024 yılı Ocak-Temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %4,1 artarak 148,7 milyar dolar, ithalat %8,3 azalarak 198,6 milyar dolar olarak gerçekleşti.

➤ Doğrudan Yatırımlarda 2,6 milyar Dolar net giriş:

- ✓ Bu dönemde Yabancı sermaye yatırımı 2,9 milyar Dolar, Yabancıların gayrimenkul alımı net 1,8 milyar Dolar, yurt dışına sermaye yatırımı net 3,2 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Temmuz ayında doğrudan yatırımlarda aylık bazda net 670 milyon Dolar giriş gerçekleşti.

³ [TCMB/İstatistikler/Ödemeler Dengesi](https://www.tcmb.gov.tr/istatistikler/odemeler-dengesi)

⁴ <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>

➤ **Portföy Yatırımlarında 15,8 milyar Dolar net giriş:**

- ✓ Bu dönemde Yurt içi yerleşiklerce yurt dışında 9,2 milyar Dolar portföy alışı gerçekleştirildi.
- ✓ Yurt dışı yerleşikler hisse senedi piyasasında 1,2 milyar Dolar satış gerçekleştirdi.
- ✓ Yurtiçi yerleşiklerce yurtiçi ve uluslararası piyasalardaki tahvil ihraçları ile ilgili olarak 26,3 milyar Dolar net kullanım gerçekleştirildi. (Bankalar 8,6; Genel hükümet 15; Diğer sektörler 2,7).
- ✓ Temmuz ayında portföy yatırımlarında aylık bazda net 3,7 milyar Dolar giriş gerçekleşti. Yabancılar bu ayda hisse senedi piyasasında 21 milyon Dolar satış gerçekleştirdi.

➤ **Diğer yatırımlarda 2,6 milyar Dolar net giriş:**

- ✓ Bu dönemde yurt içi bankaların yurt dışı muhabirlerindeki efektif ve mevduat varlıkları 8,3 milyar Dolar arttı.
- ✓ Yurtdışı yerleşiklerin bankalar nezdindeki mevduatları 8,4 milyar Dolar arttı.
- ✓ Yurt içi yerleşiklerin (Merkez Bankası, Bankalar, Genel Hükümet, Diğer sektörler) net kredi kullanımı 13,1 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Ticari kredilerde net (vadeli ithalat– vadeli ihracat) 2,1 milyar Dolar azalış gerçekleşti.
- ✓ Temmuz ayında diğer yatırımlarda aylık bazda net 705 milyon Dolar çıkış gerçekleşti.

➤ **Net Hata ve Noksan kaleminde 5,9 milyar Dolar doları çıkış:**

- ✓ Temmuz 2024 Ayı içinde ise 1,1 milyar Dolar giriş gerçekleşti.

➤ **Resmi rezervlerde 909 milyon dolar azalış:**

- ✓ Temmuz 2024 Ayı içinde ise 5,3 milyar Dolar artış gerçekleşti.

Ödemeler Dengesi (Milyon ABD Doları)		2023 Ocak-Temmuz	2024 Temmuz	2024 Ocak-Temmuz	
A-	CARİ İŞLEMLER HESABI	-41.991	566	-16.048	↓ -61 %
1.	İhracat	140.862	22.008	145.568	↑ 3 %
2.	İthalat	202.614	27.110	181.306	↓ -10 %
	<i>Mal Dengesi</i>	-61.752	-5.102	-35.738	↓ -42 %
3.	Hizmet Gelirleri	53.932	11.805	59.046	↑ 9 %
4.	Hizmet Giderleri	27.464	4.932	30.792	
5.	Birincil Yat. Kaynaklı Gel.	5.983	1.301	7.649	
6.	Birincil Yat. Kaynaklı Gid.	12.886	2.572	16.237	
7.	İkincil Yat. Kaynaklı Gel.	196	66	24	
B.	SERMAYE HESABI	-110	-77	-105	
C.	FINANS HESABI	-24.500	-3.691	-21.212	
8.	Doğrudan Yatırımlar: NVE	3.124	510	3.234	↑ 2.661
9.	Doğrudan Yatırımlar: NYO	5.873	1.180	5.897	
10.	Portföy Yatırımları: NVE	1.714	2.681	9.202	↑ 15.891

11.	Portföy Yatırımları: NYO	1.761	6.407	25.093
11.1.	<i>Hisse Senetleri</i>	229	-21	-1.271
11.2.	<i>Borç Senetleri</i>	1.532	6.428	26.364
12.	Diğer Yatırımlar: NVE	6.008	-1.072	10.755
13.	Diğer Yatırımlar: NYO	27.712	-1.777	13.413
	<i>Cari, Ser. ve Finans Hesapları</i>	-17.601	4.180	5.059
D.	NET HATA VE NOKSAN	-6.154	1.186	-5.968
	<i>GENEL DENGE</i>	23.755	-5.366	909
E.	REZERV VARLIKLAR	-23.755	5.366	-909
14.	<i>Resmî Rezervler</i>	-23.755	5.366	-909

↑ 2.658

↓

↓

4) Türkiye'nin Dış Borcu 506,8 Milyar Dolar Olarak Gerçekleşti:

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku 2024 Yılı 1. Çeyrek itibariyle 506,8 milyar Dolar olarak gerçekleşti.⁵ Bir önceki çeyrekte 500,3 Milyar Dolar düzeyindeydi.

Özel sektörün borcu bir önceki çeyrekteki 252,3 Milyar Dolar düzeyinden 253,5 Milyar Dolarına çıkarken, Kamunun toplam dış borcu 201,6 Milyar Doları düzeyinden 207,4 Milyar Dolarına çıktı.

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku/ GSYH oranı bir önceki çeyrekteki %44,7 oranından %43,8 oranına gerilemiştir.

Türkiye Net Dış Borç Stoku ise bir önceki çeyrekteki 262,4 Milyar ABD Doları düzeyinden 283,8 Milyar ABD Dolarına çıkarken, Türkiye Net Dış Borç Stoku/GSYH oranı da %23,5 oranından %24,5 oranına yükseldi.

TÜRKİYE BRÜT DIŞ BORÇ STOKU (Milyon ABD Doları)											
	KAMU SEKTÖRÜ			TCMB			ÖZEL SEKTÖR			TÜRKİYE BDBS (I+II+III)	TÜRKİYE BDBS / GSYH (%)
	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (I)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (II)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (III)		
1990	0	33.268	33.268	855	7.487	8.342	8.645	2.125	10.770	52.381	26,1
2000	2.461	47.621	50.081	653	13.437	14.090	25.187	29.244	54.431	118.602	43,4
2002	915	63.618	64.533	1.655	20.348	22.003	16.109	29.242	45.351	131.887	55,4
2005	2.133	68.398	70.531	2.763	12.662	15.425	38.667	51.128	89.795	175.751	34,8
2015	16.997	99.741	116.738	176	1.143	1.319	87.538	197.552	285.090	403.146	46,5
2016	17.081	106.632	123.713	399	703	1.102	72.937	208.792	281.729	406.544	46,8
2017	19.426	117.836	137.262	1.753	0	1.753	88.453	223.753	312.206	451.221	52,5
2018	20.828	122.391	143.219	5.914	0	5.914	66.237	211.017	277.254	426.387	53,5
2019	23.444	137.444	160.888	8.452	0	8.452	63.975	181.076	245.051	414.391	54,5
2020	24.892	152.735	177.627	21.344	0	21.344	65.358	164.179	229.537	428.508	59,8
2021	22.219	157.502	179.721	26.052	0	26.052	70.079	160.530	230.609	436.382	54,0
2022	28.895	157.322	186.217	32.790	0	32.790	86.916	152.029	238.945	457.952	50,6
2023/IV	34.473	167.185	201.658	46.360	0	46.360	95.179	157.135	252.314	500.332	44,7
2024/I	37.680	169.720	207.400	45.918	0	45.918	94.721	158.784	253.505	506.823	43,8

⁵ <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

Türkiye'nin dış borç ödeme projeksiyonu aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Buna göre 2024 yılı Mayıs-Aralık döneminde ödenecek kamu sektörü ve özel sektör toplam dış borç tutarı 65,1 Milyar Dolardır.

Türkiye Dış Borç Ödeme Projeksiyonları 28.06.2024							(Milyon ABD Doları)
	2024 (Mayıs- Aralık)	2025	2026	2027	2028	2029+	TOPLAM
Genel Toplam	65.114	59.823	50.120	37.696	41.224	156.262	410.239
Kamu Sektörü	23.485	32.014	26.744	21.986	19.002	90.693	213.925
Anapara	17.817	23.747	19.719	15.994	14.042	66.076	157.396
Faiz	5.667	8.266	7.025	5.993	4.960	24.617	56.529
Özel Sektör	41.630	27.809	23.376	15.710	22.222	65.568	196.314
Anapara	38.337	23.650	19.232	12.329	17.897	53.701	165.146
Faiz	3.293	4.159	4.143	3.381	4.324	11.868	31.168

Dr. Mustafa Bulut
Yeminli Mali Müşavir